

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 519.92:378.147:316.485.26

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15101894>

Соціально-психологічний тренінг як метод інтерактивного навчання у процесі підготовки майбутніх психологів до соціально-психологічної підтримки громадян в умовах війни

Волкова Наталія Павлівна

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології та педагогіки, ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», м. Дніпро, Україна, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1258-7251>

Олійник Ірина Вікторівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки, ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», м. Дніпро, Україна, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1749-1518>

Прийнято: 03.03.2025 | Опубліковано: 15.03.2025

Анотація. В умовах повномасштабної війни значно зростає потреба у фахівцях, здатних надавати якісну соціально-психологічну підтримку населенню, зокрема тим, хто пережив травматичні події, втрату близьких, вимушене переселення або перебуває в стані хронічного стресу. Майбутні психологи стикаються з викликом не лише опанування теоретичних знань, а й набуття практичних навичок роботи з кризовими станами,

посттравматичним стресовим розладом та іншими наслідками психотравмуючих подій.

Превалюючою тенденцією сучасного етапу розвитку вищої освіти є практична спрямованість. Необхідність формування у здобувачів практичних навичок диктується вимогами ринку праці та сприяє підвищенню конкурентоспроможності випускника, що розглядається як стрижневий показник рівня якісної підготовки фахівця.

Метою даної статті є висвітлення теоретичних аспектів соціально-психологічного тренінгу як методу інтерактивного навчання у процесі підготовки майбутніх психологів до соціально-психологічної підтримки громадян в умовах війни.

Завдання даної роботи полягали у здійсненні теоретичного аналізу сутності соціально-психологічного тренінгу як методу інтерактивного навчання у професійній підготовці майбутніх психологів, визначенні специфіки соціально-психологічної підтримки громадян в умовах війни та посттравматичного стресу, визначенні переваг використання тренінгових технологій у контексті професійного становлення майбутніх психологів.

Для вирішення завдань дослідження використовувався комплекс **методів**: теоретичний аналіз та синтез ідей, результатів, теоретичних тверджень, розкритих у психолого-педагогічній літературі; узагальнення та систематизація результатів наявних досліджень з означеного питання.

Результати дослідження. Проаналізовано особливості соціально-психологічного тренінгу як методу, що поєднує теоретичне навчання з практичним відпрацюванням навичок через моделювання реальних ситуацій, рольові ігри, групову динаміку та рефлексивний аналіз.

Особливу увагу приділено адаптації тренінгових методик до умов роботи в кризових ситуаціях.

Описано власний досвід проведення занять в умовах соціально-психологічного тренінгу.

Висновки. *Акцентовано, що інтерактивний формат навчання сприяє не тільки кращому засвоєнню теоретичних знань, але й формуванню практичних навичок для швидкої адаптації до непередбачуваних та стресових ситуацій.*

Соціально-психологічний тренінг як метод інтерактивного навчання дозволяє моделювати реальні ситуації, відпрацьовувати техніки емоційної регуляції, активного слухання та ефективної комунікації. Це сприяє формуванню у майбутніх психологів необхідних професійних компетенцій, а також розвитку особистісної стійкості, що є критично важливим для роботи в умовах тривалої соціальної напруги.

Ключові слова: *інтерактивні технології, соціально-психологічний тренінг, підготовка психологів, активні методи навчання, групова дискусія, рольові ігри, тренінгові вправи, соціальна компетентність, арттерапевтичні техніки, логотерапія, техніки mindfulness.*

Social and Psychological Training as a Method of Interactive Learning in the Process of Training Future Psychologists for Social and Psychological Support of Citizens in War Conditions

Volkova Nataliia Pavlivna

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Psychology and Pedagogy, Alfred Nobel University, (Dnipro, Ukraine), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1258-7251>

Oliinyk Iryna Viktorivna

PhD in Pedagogy, Associate Professor at the Department of Psychology and Pedagogy at Alfred Nobel University (Dnipro, Ukraine), ORCID ID:
<https://orcid.org/0000-0002-1749-1518>

***Abstract.** In the context of a full-scale war, the need for specialists capable of providing high-quality social and psychological support to the population, in particular to those who have experienced traumatic events, loss of loved ones, forced displacement, or are in a state of chronic stress, is growing significantly. Future psychologists face the challenge not only of mastering theoretical knowledge but also of acquiring practical skills in dealing with crisis conditions, post-traumatic stress disorder, and other consequences of traumatic events.*

The prevailing trend at the current stage of higher education development is practical orientation. The need for students to develop practical skills is dictated by the requirements of the labor market and contributes to the competitiveness of graduates, which is considered a key indicator of the level of quality training of a specialist.

***The purpose** of this article is to research the theoretical aspects of social and psychological training as a method of interactive learning in the process of training future psychologists for social and psychological support of citizens in war.*

***The objectives** of this paper were to carry out a theoretical analysis of the essence of socio-psychological training as a method of interactive learning in the professional training of future psychologists, to determine the specifics of socio-psychological support for citizens in the conditions of martial law and post-traumatic stress, to determine the advantages of using training technologies in the context of the professional development of future psychologists.*

*The complex of **methods** to solving the problems of scientific paper such as theoretical analysis and synthesis of ideas, results, theoretical statements (explained in scientific literature), generalization and systematization of the results of available investigations of highlighted issue was used.*

Study results. *The features of social and psychological training as a method that combines theoretical training with practical skills development through modeling real situations, role-playing, group dynamics and reflective analysis are analyzed.*

Particular attention is paid to the adaptation of training methods to the conditions of work in crisis situations.

The authors describes her own experience of conducting classes in the context of social and psychological training.

Conclusions. *It is emphasized that the interactive learning format contributes not only to better assimilation of theoretical knowledge, but also to the development of practical skills for quick adaptation to unpredictable and stressful situations.*

Social and psychological training as a method of interactive learning allows you to simulate real-life situations, practice emotional regulation techniques, active listening, and effective communication. This contributes to the formation of the necessary professional competencies in future psychologists, as well as the development of personal resilience, which is critical for working in conditions of prolonged social tension.

Key words: *interactive technologies, social and psychological training, training of psychologists, active learning methods, group discussion, role-playing games, training exercises, social competence, art therapy techniques, speech therapy, mindfulness techniques.*

Вступ. В умовах сьогодення суспільством висуваються високі вимоги не лише до необхідності реалізації в системі вищої освіти компетентнісного та

особистісно-орієнтованого підходів, а й до трансформації змісту підготовки фахівців. Зміна вектору освітнього процесу з підходу, заснованого на знаннях, на практико-орієнтований підхід до результатів освітнього процесу актуалізує впровадження інтерактивних технологій та методів навчання.

До головних завдань професійної освіти нового покоління належить формування загальних та універсальних компетенцій, що включають ціннісне ставлення до себе, інших, здатність до креативного мислення, готовність до реальних життєвих ситуацій. Усе це актуалізує пошук нових підходів до організації освітнього процесу в умовах ЗВО.

В умовах війни набуває загострення потреба у кваліфікованих фахівцях, здатних надавати психологічну підтримку громадянам, які переживають травматичні події. З метою збереження життєвого потенціалу осіб, які стали свідками війни, важливо впроваджувати цілеспрямовані заходи щодо підтримки їх оптимального стану, застосовувати спеціальні програми, форми та методи щодо збереження та відновлення психічних і фізичних ресурсів. Багаторічна світова практика доводить, що дієвим і продуктивним, і, насамперед, екологічним інструментом інтерактивного впливу на особистість є соціально-психологічний тренінг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі наявна досить значна кількість досліджень, присвячених теоретико-методологічним засадам професійної підготовки майбутніх психологів. Так, зокрема, актуальні проблеми професійного становлення особистості майбутніх практичних психологів та формування їх професійної компетентності в умовах ЗВО висвітлено в працях таких науковців як: З. Кісарчук [6], З. Становська [14], О. Ткачишина [15], Н. Токарева [16], Н. Чепелева [17], Н. Шевченко [18] та ін.

Соціально-психологічний тренінг у системі підготовки майбутніх практичних психологів та використання активного соціально-психологічного

навчання в процесі їх професійного становлення стали предметом дослідження таких учених як: Н. Гриньова [2], Б. Іваненко [5], Е. Панасенко, С. Сурчилова [9], О. Рева [11] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В сучасних умовах війни та масових суспільних потрясінь особливо актуальною стає проблема професійної підготовки психологів до надання соціально-психологічної підтримки різним категоріям населення. Соціально-психологічний тренінг як метод інтерактивного навчання демонструє високу ефективність у розвитку комунікативних навичок, емоційної стійкості та здатності до емпатійного слухання. Водночас, аналіз наукових джерел та практичного досвіду засвідчує наявність низки невирішених питань, що потребують подальшого теоретичного осмислення та практичного опрацювання: недостатньо досліджено, як соціально-психологічний тренінг може бути більш ефективно адаптований до умов нестабільності та кризових ситуацій, потребує глибшого вивчення вплив тренінгових технологій на формування особистісної стійкості, емоційної саморегуляції та здатності фахівця до збереження професійної ефективності, вимагає подальшого дослідження і проблема інтеграції тренінгових методів з іншими психотерапевтичними та консультативними підходами для створення комплексних моделей підготовки фахівців. Таким чином, незважаючи на те, що соціально-психологічний тренінг є потужним інструментом формування професійної компетентності майбутніх психологів, подальше дослідження його потенціалу в умовах соціальної кризи та нестабільності є необхідним для створення більш адаптивних, цільових і стійких моделей підготовки фахівців. Вирішення цих питань дозволить більш ефективно підготувати психологів до роботи в умовах високої соціальної напруги та сприяти підвищенню якості надання психологічної допомоги населенню.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз теоретико-методологічних основ соціально-психологічного тренінгу у підготовці психологів, визначення специфіки соціально-психологічної підтримки в умовах війни та посттравматичних станів.

Виклад основного матеріалу. Необхідність підготовки професійних психологів, здатних ефективно надавати психологічну допомогу громадянам зумовлена кардинальними зсувами, які відбуваються сьогодні в Україні та світі через повномасштабне російське вторгнення. Починаючи з лютого 2022 року громадяни України відчули чималу кількість нових викликів: втрата житла, вимушений пошук роботи, прихистку, вимушена евакуація за кордон, руйнування взаємовідносин в сім'ї, перебування у постійному стані невизначеності, стресу, виникнення розладів (посттравматичний стресовий розлад, розлад адаптації, ускладнене переживання горя тощо), відчуття перевтоми, тривоги, спустошення тощо. Зазначене не могло не накласти свій відбиток на психоемоційний стан кожного українця. У цих кризових умовах проблема надання гідної психологічної допомоги різним категоріям населення, зокрема вразливим групам населення, серед яких жінки, діти та люди з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи, учасники бойових дій, ветерани, звільнені з полону, актуалізувало необхідність акцентування уваги освітян на оновлення підходів до професійної підготовки майбутніх психологів.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки «Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти» № 1583 від 29 грудня 2023 року було внесено такі зміни до стандарту вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія для першого бакалаврського рівня вищої освіти (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 24 квітня 2019 року №565). Так, спеціальні компетентності 3, 8, 9 викладено у такій редакції: «СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації

заходів раннього втручання)... СК8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в тому числі особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни)... СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту». Щодо програмних результатів було внесено зміни до ПР9, ПР11: «ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання)... ПР. 11. Складати та реалізувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в тому числі у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни)» [7]. Зазначене зумовило оновлення змісту освітньо-професійних програм підготовки фахівців бакалаврів зі спеціальності 053 Психологія через введення нових освітніх компонентів та розширення банку технологій навчання.

Погоджуємося з міркуваннями В. Панок, що психологічна допомога людині має бути іншою ніж до війни, оскільки психолог матиме справу з іншим типом особистості, особистості яка пережила надзвичайну подію з незворотними для себе і суспільства наслідками [10, с. 7].

Відповідно до змісту Стандартів вищої освіти України для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів, галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальність 053 «Психологія» метою підготовки психологів є формування наукових уявлень про природу психіки, про методи та результати дослідження психічних явищ; розвиток здатності до застосування психологічних знань в умовах професійної діяльності [12]; підготовка фахівців, здатних розв'язувати складні завдання та практичні ситуації у процесі навчання та професійної діяльності в галузі психології, що передбачає проведення наукових

та проєктних досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов і вимог, та здійснення професійної діяльності з урахуванням загальнолюдських цінностей та норм професійної етики психолога [13].

Умови воєнного часу ставлять перед фахівцями в галузі психології завдання високого рівня складності та відповідальності. Психологія особистості фахівця в цих умовах є ключовою складовою подальшої реабілітації військових та цивільних осіб, які постраждали від воєнних дій. Під час воєнних дій фахівці з психології повинні працювати з військовими та цивільними особами, які переживають стрес, тривожність та інші психологічні труднощі [1, с. 103].

Здійснюючи теоретико-методологічний аналіз проблеми професійного становлення майбутніх психологів, дослідниця І. Дружиніна підготовку майбутніх психологів-практиків визначає як період професійного становлення, процес розвитку професійно значущих якостей та здібностей, професійних знань і вмінь, що супроводжується активним якісним перетворенням особистістю свого внутрішнього світу, що призводить до принципово нового способу життєдіяльності – творчої самореалізації в професії [4].

У межах нашого дослідження переконливими є погляди колективу авторів [3, с. 105], які акцентують на необхідності володіння працівниками соціономічних професій такими особистісними навичками, як соціальний інтелект та соціальна фасилітація.

Соціальний інтелект визначається авторами як здатність правильно розуміти та передбачати поведінку іншої людини, розпізнавати її настрій, емоційний стан, почуття за вербальними та невербальними ознаками, розглядати життєві ситуації з різних поглядів.

Соціальна фасилітація фахівця виражається в його здатності впливати на психічний стан, почуття, думки, поведінку інших людей за допомогою

психологічних засобів і виступає професійно релевантним особистісним утворенням, що дозволяє ефективно виконувати професійні завдання [3, с. 105].

Розвиток даних навичок можливий лише в умовах взаємодії. Включення до організації навчальної діяльності у системі професійної освіти психологів інтерактивних методів забезпечує формування суб'єктних професійних якостей майбутніх фахівців. Застосування інтерактивних методів навчання має великий освітній та розвиваючий потенціал і забезпечує максимальну активність здобувачів у навчальному процесі.

Зasadничими основами інтерактивного навчання в процесі підготовки психологів виступають: діалогічна взаємодія; робота в малих групах на основі кооперації та співробітництва; активна ігрова та проєктна діяльність. Серед інтерактивних методів у системі професійної освіти особливе місце посідає соціально-психологічний тренінг, який може розглядатися як:

- інтерактивна форма навчання в процесі набуття та осмислення життєвого досвіду, що моделюється в міжособистісній взаємодії;
- засіб впливу, спрямований на розвиток знань, соціальних установок, умінь та досвіду в сфері міжособистісного спілкування;
- багатofункціональний метод цілеспрямованих змін психологічних феноменів людини, групи та організації з метою гармонізації професійного та особистісного розвитку.

Виходячи з даних позицій, соціально-психологічний тренінг розглядаємо як цілеспрямований процес модифікації знань, інтерактивну технологію, засновану на міжособистісній взаємодії, різноманітній за змістом і формою прояву, що сприяє саморозвитку, прийняттю та взаєморозумінню інших людей, можливості відпрацювання конкретних умінь та навичок у професійній та особистісній сферах.

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Підготовка фахівців у галузі психології передбачає використання групових форм роботи, до яких входить і соціально-психологічний тренінг, оскільки, поряд з теоретичними знаннями, фахівець повинен володіти практичними навичками, а саме: бути компетентним у спілкуванні (це один із суттєвих компонентів успішної професійної діяльності, орієнтованої на соціальну взаємодію); вміти встановлювати емоційний контакт; організовувати простір спілкування; ідентифікувати емоційний стан за експресивними характеристиками поведінки; створювати сприятливий клімат для спілкування; вміти слухати та розуміти клієнта; контролювати власну експресивну поведінку; аргументовано висловлювати свою думку; вирішувати конфліктні та проблемні ситуації.

У процесі підготовки майбутніх психологів до соціально-психологічної підтримки громадян в умовах війни оволодіння даними навичками та набуття досвіду більш ефективного їх застосування на практиці постає як надважливе завдання. У процесі групових занять саме інтерактивні методи дозволяють майбутнім фахівцям у змодельованій ситуації виявляти, спостерігати й аналізувати помилки, які допускаються у спілкуванні з клієнтом, набувати досвіду ведення бесіди, здійснювати корекцію власного емоційного стану.

Не менш важливим завданням соціально-психологічного тренінгу, яке вирішується в системі підготовки психологів, є виявлення поведінкових стереотипів, властивих учасникам групи. Стереотипи, що ускладнюють успішне спілкування, заважають ефективній професійній діяльності психолога. Саме тому під час спілкування між учасниками в ході тренінгових занять, стереотипи можуть бути відрефлексовані.

Під час соціально-психологічного тренінгу в процесі безпосередньої групової взаємодії у майбутніх психологів відбувається поповнення знань у галузі психології особистості, групи, спілкування, взаємовідносин; розвиваються

здібності адекватно сприймати себе та інших; підвищується чутливість до групових процесів; формуються й закріплюються навички використання цього досвіду у професійній діяльності.

Війна створює специфічні виклики для психіки людини: травматичний стрес, втрати, невизначеність тощо. Саме тому тренінгові програми для майбутніх психологів мають включати методи першої психологічної допомоги, техніки роботи з посттравматичним стресовим розладом, інструменти відновлення психоемоційного балансу (майндфулнес, арттерапевтичні методи тощо), вправи на формування навичок саморегуляції, упровадження логотерапевтичних акцентів з метою формування навичок самодистанціювання, розвитку духовних здібностей та «зухвалої сили людського духу», техніки, спрямовані на посттравматичне зростання.

Не менш значущою складовою є формування у майбутніх фахівців навичок профілактики професійного вигорання. Соціально-психологічний тренінг сприяє розвитку усвідомленості, вмінню відстежувати власний емоційний стан і вчасно надавати собі підтримку.

Тренінговий формат проведення занять створює умови для відпрацювання важливих навичок, причому студенти мають можливість спробувати себе у якості тренера та здійснити рефлексію за такими критеріями: здібність до організації роботи в групі, вміння формулювати мету та підібрати вправи для її реалізації, здатність здійснювати зворотний зв'язок тощо.

Навчання у формі тренінгових занять є незвичною, нетрадиційною формою і досить складною технологічною структурою, реалізація якої створює умови для багаторівневої комунікації між усіма учасниками. Це відбувається за умови побудови освітнього процесу на основі навчання шляхом використання конкретного досвіду, розробленого американським дослідником Д. Колбом, який розглядав процес взаємодії в навчанні як послідовну зміну чотирьох фаз: 1)

конкретного досвіду – передбачається, що ведучий групи створює умови для набуття чи актуалізації учасниками конкретного досвіду на основі вже існуючого; 2) рефлексивного спостереження – створюються умови для аналізу набутого досвіду, обговорення спостережень, пов’язаних з його отриманням; 3) абстрактної концептуалізації – здійснюється співвідношення власних висновків та умовиводів, зроблених на попередньому етапі, з науковими теоріями, які мають відношення до основного змісту навчальної програми. Важливо, щоб ці теорії доповнювали чи по-своєму трактували результати, отримані учасниками; 4) активне експериментування – відбувається перевірка на практиці сформульованих гіпотез, використання отриманої раніше інформації [8, с. 15-16].

У процесі підготовки майбутніх психологів до соціально-психологічної підтримки громадян в умовах війни основними завданнями занять в умовах соціально-психологічного тренінгу постають такі:

- формування у здобувачів розуміння змісту соціально-психологічної допомоги населенню;
- ознайомлення майбутніх фахівців з технологіями соціально-психологічної допомоги;
- формування вміння розробляти та застосовувати діагностичний інструментарій для визначення соціальних проблем та розробляти проекти різного типу для соціально-психологічної допомоги населенню.

Виходячи з особистого досвіду проведення занять з майбутніми психологами, пропонуємо такі етапи соціально-психологічного тренінгу:

- вивчення теоретичних основ та ознайомлення з тренінговими методами;
- оволодіння практичними аспектами, що описують психологічні закономірності, умови та методи проведення тренінгів;

– активна участь здобувачів у виконанні практичних вправ різної спрямованості та різних теоретичних шкіл з метою вивчення методик та технік, що застосовуються фахівцями;

– робота здобувачів у якості тренера групи, завдяки чому вони отримують унікальну можливість спробувати самостійно розробити тренінгову програму та продемонструвати окремі її складові, де інші здобувачі по черзі виступають в якості супервізорів, що сприяє зменшенню психологічного навантаження для кожного, уникненню непомічених помилок.

Під час організації занять з соціально-психологічного тренінгу інтегруються розуміння контексту війни, актуалізуються знання з теорії психотравми, ПТСР, колективної травми, соціальної дезінтеграції. Даний етап включає аналіз наукових досліджень, обговорення реальних кейсів тощо.

Вагоме місце в ході тренінгів відводиться формуванню у майбутніх психологів емоційної стійкості, зокрема, використовуються техніки саморегуляції, зниження стресу, що є надважливим з причини того, що психологи досить часто стають свідками глибоких людських трагедій. Рольові ігри та моделювання кризових ситуацій в безпечному навчальному просторі дозволяють ефективно і екологічно опрацювати навички реагування.

Окрему увагу зосереджено на формуванні компетенцій щодо довготривалої роботи з травматичним досвідом. Психологи вчаться використовувати когнітивно-поведінкові, логотерапевтичні, арттерапевтичні техніки, методи стабілізації для допомоги людям у проживанні та інтеграції травматичного досвіду й посттравматичного зростання.

Під час організації занять майбутні фахівці знайомляться з ключовими методами роботи з кризовими станами, що сприяють відновленню та пошуку сенсу життя в умовах посттравматичного зростання. До найбільш екологічних та ефективних, на наш погляд, відносимо:

- арттерапію (використання творчості для безпечного вираження емоцій, зниження рівня тривожності);
- символдраму (кататимно-імагінативна психотерапія – психотерапевтичний метод, що базується на роботі з уявними образами, які виникають під час стану релаксації, даний метод дозволяє візуалізувати внутрішній світ клієнта, виявляти глибинні переживання та поступово інтегрувати травматичний досвід у психіку, сприяючи внутрішньому зціленню);
- логотерапію (допомога в пошуку сенсу життя через переосмислення травматичного досвіду, підтримка особистісного зростання навіть у кризових ситуаціях);
- техніки mindfulness та тілесно-орієнтовані практики (навчання технікам розслаблення, дихальних вправ і медитації для стабілізації нервової системи тощо);
- психологічні техніки, пов'язані з концепцією кінцугі (японське мистецтво ремонту кераміки золотом, де тріщини не приховують, а підкреслюють, що робить предмет унікальним), яка набула останнім часом особливої популярності, оскільки має потужний метафоричний потенціал, що виявляється в здатності усвідомлення цінності особистісного зростання через прийняти «тріщин» як частини унікальної ідентичності.

Оскільки умови війни вимагають не лише індивідуальної роботи з клієнтами, а й готовність працювати в груповому форматі, то соціально-психологічний тренінг є найкращим середовищем для вивчення групової динаміки та формування фасилітаційних навичок.

Невід'ємною складовою підготовки майбутніх фахівців є рефлексія та супервізія, тому в ході соціально-психологічного тренінгу мають місце професійні супервізії, рефлексивні кола, а також ведення професійного щоденника, що допомагає досліджувати власний емоційний стан, відстежувати

рівень професіоналізму, попереджати професійні деформації та формувати високу якість надання допомоги в кризових ситуаціях.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, соціально-психологічний тренінг є потужним методом підготовки майбутніх психологів до надання підтримки громадянам в умовах війни. Він забезпечує комплексний розвиток особистісних і професійних якостей, необхідних для ефективної роботи в кризових ситуаціях. Інтеграція тренінгових програм у навчальний процес сприяє формуванню особистості, здатної не лише допомагати іншим, а й зберігати власне психічне здоров'я.

Список використаних джерел

1. Березюк Т., Колективна травма: психологічні наслідки війни. Актуальні проблеми підготовки психологів до врегулювання конфліктів: збірник матеріалів учасників науково-практичного круглого столу (13 грудня 2024 року, м. Київ) [Електронне видання] / Ред. колегія: Матяш-Заяц Л.П. Київ, 2024. 148 с. С. 102-105.
2. Гриньова Н.В. Професійне становлення майбутніх практичних психологів (на матеріалі активного соціально-психологічного навчання) : монографія. Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2014. 257 с.
3. Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження) / [авт. кол. В. В. Байдик, Ю. С. Бондарук, Ю. П. Гопкало, Т. Б. Гніда, І. О. Корнієнко, Н. В. Лунченко, Ю. А. Луценко, Р. А. Мороз, І. І. Ткачук]; заг. ред. В. Г. Панка, І. І. Ткачук. Київ : Ніка-Центр, 2020. 122 с.
4. Дружиніна І. Професійне становлення майбутніх психологів: теоретико-методологічний аналіз проблеми // Освіта регіону. 2001. № 2. С. 425–430.

5. Іваненко Б.Б. Особистісна психокорекція майбутнього практичного психолога засобами активного соціально-психологічного навчання : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Ін-тут психології ім. Г.С. Костюка. Київ, 2005. 20 с.
6. Кісарчук З.Г. Проблема професійної підготовки психологів-консультантів та психотерапевтів// Психологічній службі системи освіти Україні 10 років: здобутки, проблеми і перспективи. К.: Ніка-центр, 2002. С.176-177
7. Наказ Міністерства освіти і науки «Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти» № 1583 від 29 грудня 2023 р. Електронний ресурс: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2023/Nakaz-1583.vid.29.12.2023.pdf>.
8. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу : Навчальний посібник // Уклад. : О. М. Шевчук. Умань : ПП Жовтий, 2011. 133 с.
9. Панасенко Е., Сурчилова С. Соціально-психологічний тренінг в системі підготовки майбутніх практичних психологів закладів освіти: принципи та стратегії побудови програм. Молодь і ринок. 2018. Вип. 6. С. 6–11.
10. Панок В. Проблеми професійної підготовки психологів. Професійна підготовка психологів в Україні: стратегічні завдання: матер. всеукр. круглого столу 23 квітня 2024 року. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024 С. 5-7.
11. Рева О.М. Розвиток рефлексивності майбутніх психологів засобами соціальнопсихологічного тренінгу. Актуальні проблеми психології: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. За ред. С. Д. Максимена, М. В. Папучі. Київ-Ніжин : Видавництво НДУ, 2007. Том 10, вип. 1. С. 90-91.
12. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія». URL: <https://mon.gov.ua/>

storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/053-Psykholohiyabakalavr.28.07-1.pdf.

13. Стандарт вищої освіти України: другий (магістерський) рівень, галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальність 053 «Психологія». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/053-psykholohiya-mag.pdf>.

14. Становська З. Актуальні проблеми професійного становлення особистості майбутніх практичних психологів // Проблеми підготовки і підвищення кваліфікації практичних психологів у вузах / за ред. С. Д. Максименка. К. ; Т. : Нікацентр, 2002. С. 49–52.

15. Ткачишина О.Р. Проблема якісної професійної підготовки практичних психологів // Сучасна наука: теорія і практика: Мат-ли IV Всеукр. наук.-практ. конф. (28-29 листопада 2013 р., м. Запоріжжя). Запоріжжя, 2013. С. 96-99.

16. Токарєва Н. Проблема моделювання особистості практичного психолога в системі фахової підготовки // Рідна школа. 2010. № 7-8. С. 24-28.

17. Чепелева Н.В. Формування професійної компетентності в процесі вузівської підготовки психолога-практика // Актуальні проблеми психології. К.: Інститут психології АПН України. 1999. С. 271- 279.

18. Шевченко Н.Ф. Підготовка практичних психологів, особистісні та професійні якості фахівців // Психологія: зб. наук. праць КНПУ ім. Драгоманова, 2002. № 7. С. 34–38.